

از جهاد تا خشونت

مهدی بخشی شیخ احمد

انتشارات مناره

انتشارات مناره

MENAREH PUBLICATIONS

سرشناسه: بخشی شیخ احمد، مهدی، ۱۳۵۷
عنوان و نام پدیدآور: از جهاد تا خشونت / مهدی بخشی شیخ احمد
مشخصات نشر: تهران: انتشارات مناره، ۱۳۹۵
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۳۰۳-۹-۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۷

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ الف ۴ ب ۱۹۶ BP

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۸۶۲۵

عنوان: از جهاد تا خشونت
مؤلف: مهدی بخشی شیخ احمد
ناشر: انتشارات مناره
تاریخ نشر: ۱۳۹۵
نوبت چاپ: اول
شمارگان: ۵۰۰
قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، خیابان دکتر قریب، بعد از تقاطع نصرت،
پلاک ۲۵، واحد ۴ تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۴۹۶۶۳

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۳	جهاد در قرآن و سنت
۲۳	نظریه پردازان تأثیرگذار بر گروه‌های نظامی عصر حاضر
۲۵	ابن تیمیه
۳۱	محمد بن عبد الوهاب
۳۷	ابوالاعلیٰ دینوری
۴۲	سید قطب
۵۱	گروه‌های نظامی و جهادی عصر حاضر
۵۳	گروه‌های نظامی اسلام‌گرای مصر
۶۶	القاعده
۶۶	اسامه بن لادن؛ جهاد علیه امریکا
۸۰	جبهه جهانی اسلامی؛ القاعده و جهاد بین المللی
۸۳	ایمن الظواہری؛ جهانی کردن جهاد
۹۴	کشتار به نام اسلام
۱۰۳	دولت اسلامی عراق و شام (داعش)
۱۱۳	فرجام سخن
۱۱۹	منابع

مقدمه

بعد از حمله ۱۱ سپتامبر به برج‌های دوقلوی سازمان تجارت جهانی و ساختمان پنتاگون، واژه جهاد بیش از پیش در رسانه‌ها و محافل علمی غربی به کار گرفته شد، به طوری که مفاهیم ابژنولوژی القاعده را جهادبسم (Jihadism) می‌نامیدند. Hayes, ۲۰۰۴ در واقع استفاده گروه‌های تندرو اسلامی از قبیل القاعده و داعش از واژه جهاد باعث شده است تا برداشت دیگران و بخصوص غیر مسلمانان از این مفهوم برداشتی غیر واقع بینانه باشد. در طول تاریخ اسلام و به ویژه در سده‌های نخستین و در زمان پیامبر اکرم (ص) جهاد به دنبال از هم گسستن ارزش‌های قبیله‌گرایی (tribalism) و فئودالیسم امت به اسلام و شریعت و «همه نیروهای مرکزگرایی صورت می‌گرفت که رخدادهای اسلامی را تهدید می‌کردند». در واقع جهاد توسط رهبری مذهبی اعلام می‌شد که خارج از دنیای قبیله‌ای قرار داشت و مسلمانان را در مقابل کفار قرار می‌داد. به عبارت دیگر جهاد «عصیت» قبیله‌ای را به نفع امت از بین برد. (Roy, ۱۹۹۴: ۱۵۳-۱۵۴) و:

نصر، ۱۳۸۳: ۳۱۲

به نظر آلور روی (Oliver Roy) مسلمانان در مواجهه با پیشرفت و تهاجم تمدن غربی سه نوع عکس العمل نشان داده‌اند؛ گروهی حسرت گذشته را خورده و معتقدند که این اسلام است که تمدن را برای غرب به ارمغان آورده است. گروه دوم فرضیه بالا را رد کرده و بر این باورند که هیچ دلیلی برای برتر دانستن ارزش‌های غربی وجود ندارد. گروه سوم نیز از اسلام دفاع کرده و عنوان می‌کنند که هر چیزی را که انسان نیاز دارد در قرآن و سنت وجود دارد و اسلام بهترین دین می‌باشد. دو گروه اول موضعی تدافعی داشته‌اند، اما گروه سوم حالت تهاجمی را اختیار کرده است. (Roy, 1994: 11) جنبش‌های اصلاح طلب مسلمانان در خاور میانه به اولین بار در اواخر قرن نوزدهم و در پاسخ به امپریالیسم اروپائی ظهور کردند. پایان عصر استعمار و کسب استقلال توسط اکثر کشورهای اسلامی بعد از جنگ جهانی دوم شتاب بیشتری به این جنبش‌ها بخشید. تغییرات گسترده اجتماعی و به وجود آمدن ایده‌هایی از قبیل ناسیونالیسم، سوسیالیسم و حقوق زنان، روش‌های سنتی زندگی در این جوامع را با چالشی جدی مواجه ساخت. سرخوردگی جوامع اسلامی از زندگی در دوره مدرن در دهه ۱۹۷۰ بیشتر شد. این عوامل باعث شدند تا ضرورت به وجود آمدن مدلی بومی برای مسلمانان و طرد تمدن غربی احساس شود. سی سال اخیر قرن بیستم شاهد گسترش گروه‌های نظامی و مذهبی بود که ایدئولوژی آنها بر جهاد برای به وجود آوردن جامعه‌ای بر اساس شریعت اسلامی و پاک کردن سحاکم غیر مشروع و غیر اسلامی بود. (Janson, 1986: xi-xiii)

در عصر حاضر کسانی که به طور مبسوطی به واژه جهاد پرداختند و آن را وارد ادبیات سیاسی کردند، ابو الاعلی مودودی و سید قطب می‌باشند. مودودی

جهاد را به عنوان نبردی انقلابی برای اجرای دستورات خداوند بر روی زمین تشریح کرده و معتقد بود که همه مسلمانان وظیفه دارند تا برای ریشه کنی ظلم و ستم از روی زمین جهاد کند. (Zeidan, ۲۰۰۱: ۴۲) با این حال کسی که جهاد را وارد ادبیات گروه‌های نظامی اسلام گرا کرد، سید قطب بود. از نظر وی مسلمانان واقعاً آنهایی هستند که در راه اعتلا و برتری کلمه حق-نام خدا- به جهاد مشغول اند. (قطب، ۱۳۷۲: ۳۹) قطب جهاد تدافعی را قبول نداشته و معتقد است کسانی که جهاد در اسلام را تنها دفاعی می دانند، شرق شناسانی (Orientalists) هستند که می خواهند به نیت اسلام را تغییر دهند. (Qutb)

حمله شوروی به افغانستان در سال ۱۹۷۹ باعث شد تا علمای اسلامی علیه شوروی اعلام جهاد کردند و آن را به عنوان حمله به دارالاسلام معرفی کنند. (Kepel, ۲۰۰۲: ۱۳۸-۱۳۹) در این میز ششمی که نقش کلیدی داشت، عبدالله عزام تئوریستین اصلی القاعده بود. وی نقل از ابن تیمیه اولین وظیفه مسلمانان بعد از ایمان را جهاد و دفاع از سرزمین های اسلام می داند، بنابراین معتقد است جهاد مهمترین وظیفه‌ای است که در عصر حاضر، است. راموشی سپرده شده است و علت اصلی وضعیت فلاکت بار مسلمانان، عمل نکردن به جهاد است. (Azzam, Ch. ۱)

اندیشه‌های عزام از طریق اسامه بن لادن در سازمان القاعده تجسم یافت. عبارت دیگر تنها کسی که بیشترین نقش را در رادیکالیزه کردن جهاد داشته است، بن لادن می باشد. او برخلاف پیشینیان خود کشتن غیر نظامیان، شهروندان عادی و حتی مسلمانان را جایز شمرده و به آن عمل کرد. بن لادن نیز هم‌نوا با ابن تیمیه اولین وظیفه مسلمانان بعد از ایمان را جهاد می داند. وی جهاد را تهاجمی و

برای تثبیت حاکمیت خداوند بر روی زمین دانسته و آن را جنگ مقدسی می‌داند که مشروعیت دارد. (Bin Laden, ۱۹۹۶)

بعد از القاعده، گروه موسوم به دولت اسلامی عراق و شام (داعش) که کنترل قسمت‌هایی از خاک کشورهای عراق و سوریه را در اختیار دارد، حوزه تکفیر و جهاد را بیش از پیشینیان خود گسترش داده و با تشکیل خلافتی اسلامی در سرزمین‌های تحت کنترل خود، تجدید حیات دوباره‌ای به وهابیت محافظه کارانه وایل برن بیست و هفتم عطاء کردند.

در واقع جهاد به عنوان مشروعیت دهنده خشونت توسط گروه‌های تکفیری - وهابی مورد استفاده قرار گرفت و به عنوان وسیله‌ای مؤثر علیه دشمنانشان و برای جنگ با آنها به کار گرفته شد. این میان برخی نیز از آن به عنوان رکن ششم دین یاد می‌کنند. در حالی که رگه‌های جهاد اکبر مبارزه با نفس بود، اما امروزه آنرا جنگی بیرونی علیه دشمنان جامعه را به عنوان نوعی استراتژی برای گسترش اسلام و استقرار نظام واقعی اسلامی بر اساس شریعت، قلمداد می‌کنند. (Zeidan, ۲۸-۲۹: ۲۰۰۱)

هدف از این پژوهش بررسی مراحل گسترش ایده جهاد از قرون نخستین اسلام تا عصر حاضر بوده و بر این نکته تمرکز خواهیم کرد که جهاد به گروه‌های تندرو اسلامی برداشتی نادرست از این واژه ارائه داده‌اند. هدف این پژوهش مشروعیت سازی برای خشونت است که علیه غرب و دولت‌های خود به کار می‌گیرند. همانطور که در طول تاریخ غرب جنگ‌هایی تحت عنوان جهاد صورت گرفته و تأیید پاپ را که جنگ‌های صلیبی را رهبری می‌کرده، به همراه نداشته است، و در اسلام نیز کسانی به نام جهاد، پیکارها کرده‌اند هر چند این پیکارها، مطابق با

شریعت اسلام و به معنای فنی کلمه، جهاد به شمار نیامده است و علما نیز بر آن صحه نگذاشته‌اند.^۱ علاوه بر این از آغاز پیدایش اسلام و درگیری مسلمانان با مسیحیان، «جنگ‌هایی را که غرب تحت لوای Crusade^۱ به راه انداخته است، بی بیش از جهادهای صورت گرفته به دست مسلمانان است.» (نصر، ۱۳۸۳: ۱۳-۳۱۴)